

School Gardening
Resources

PRIMARY LEVEL

BORD BIA
IRISH FOOD BOARD

Ithir a Thuiscint Le haghaidh Garraíodóireachta Scoile

Tráth na Bliana

Ar feadh na bliana

Acmhainní de dhíth

4x2 lítear soiléir, buidéil phlaisteacha folamh.

Ábharthacht Thraschuraclaim

OSIE: Dúile beo, feasacht agus cúram imshaoil, taifeadadh, ag breathnú
Mata: Tomhas, comhaireamh, meastachán, taifeadadh, foghlaim ghníomhach
Lítearthacht: Scríbhneoireacht, litriú
Curacclam Neamhfhoirmiúil: Discover Primary Science

Comhpháirteanna d'Ithir

Aer, Húmas, Mianraí, Uisce, Baictéir, Carraigeacha.

Ceannóidh Gach Fear Gruagach Rásúir.

ITHIR	
Aer	Teastaíonn ocsaigin san aer ó orgánaigh san ithir le maireachtáil. Bíonn an ocsaigin seo ag teastáil ó fhréamhacha plandaí freisin. Aeraíonn péisteanna talún é trí thollánú agus iad ag sealgaireacht le haghaidh bia.
Húmas	Is ionann húmas agus thart ar 5% den ábhar soladach san ithir. Déantar é as ainmhithe marbha agus plandaí. Is ábhar dorchá é seo a chuireann cothaithigh leis an ithir le hionsú ag plandaí. Cuidíonn sé freisin le taise a choinneáil agus comhcheanglaíonn sé le cáithníní mianraí chun struchtúr maith, brioscach ithreach a tháirgeadh.
Mianraí	Is gaineamh, siolta agus cré iad cáithníní mianraí san ithir. Déantar iad seo as an sionchaitheamh fada carraige. Is cothaithigh ithreach iad nítrigin, fosfar, potaisiam, cailciam, iarann. Tógtar iad seo ó na cáithníní mianraí thuas, chomh maith le hábhar orgánach. Spreagann nítrigin (N) fás duillí agus péacáin agus táirgeadh clóraifill; spreagann fosfar (F) foirmiú fréamhacha maith; spreagann potaisiam (K) táirgeadh bláthanna agus torthaí. Nítrigin le haghaidh péacáin; fosfar le haghaidh fréamhacha; potaisiam le haghaidh torthaí.
Uisce	Tá uisce riachtanach le haghaidh fás plandaí. Ligeann sé do chothaithigh bogadh timpeall le húsáid ag plandaí le fás.
Baictéir	Áirítear le horgánaigh bheo san ithir miocrorgánaigh nó miocróib, ar baictéir, fungais, algaí iad. Dianscaoileann siad seo ábhar orgánach, feabhsaíonn siad struchtúr na hithreach agus cuireann siad cothaithigh san ithir. Tugtar drámhóirí ar chréatúir, cosúil le péisteanna talún, mílechosaigh, drúchtíní agus seilidí, a itheann spruadar nó ábhar lofa.
Carraigeacha	Tá trí chineál carraige ann: bruthach, dríodrach agus meiteamorfach. Cáithníní bídeacha carraige atá san ithir. Tá ithir ina bhfuil céatadán ard de cháithníní móra gainmheacha; ithir ina bhfuil cuid mhór de cháithníní mín is créúil; tá ithir le thart ar chomhréir chothrom de gach ceann acu dúrabhánach. Cinneann an bhuncharraig faoi bhun an cineál ithreach a fhaightear i gceantar.

Turgnaimh Ithreach

1

1 Faigh buidéal plaisteach soiléir 2-lítear agus gearr amach an muineál agus an ghualainn. Cuir 2 dhornán ithreach isteach sa choimeádán. Cuir uisce leis an gclúdach. Croith go bríomhar ag baint úsáide as cairtchlár mar chlúdach. Fág thar oíche chun socrú. Beidh na páistí in ann na sraitheanna éagsúla a bhreathnú. Cuir lipéad ar na sraitheanna seo. Déan arís le hithir ó áiteanna éagsúla ar thalamh na scoile agus tabhair faoi deara aon difríochtaí.

HÚMAS
ITHIR
GLÁR
GAINEAMH
GREAN

2

Faigh 3 choimeádán mar atá thuas. Cuir cré i gceann amháin, dúrabhán sa dara ceann agus ithir ghainmheach sa tríú ceann. Croith agus féach ar na sraitheanna. Cén ceann a bhfuil an méid is mó húmais aige? (Snámhann ar an mbarr).

3

Fiosraigh cé chomh póiriúil is atá ithir. Gearr na codanna uachtaracha ón ghualainn as buidéil phlaisteacha 4x2 lítear. Ceangail píosaí beaga J-éadach timpeall na n-oscailtí. Ag baint úsáide as na barrpháirteanna seo mar thonnadóirí cuir thar na buidéil ghearrtha iad. Liónann trí cheathrú gach tonnadóir le cré-ithir, ithir ghainmheach, ithir mhóinteach agus ithir dúrabháin. Doirt méideanna comhionanna uisce isteach i ngach ceann agus fág ar feadh uair an chloig. Tomhais an méid uisce i ngach ceann acu le fáil amach cén ithir is mó/is lú póiriúla.

4

Bain úsáid as úll leis an gciseal tanaí ithreach a bhfuilimid ag brath air le haghaidh ár mbia a léiriú:

- ★ Gearr amach timpeall trí cheathrú den úll. Léiríonn sé seo an méid uisce a chlúdaíonn an domhain. Cuir isteach maide mhanglaim ar a bhfuil lipéad 'uisce'.
- ★ Gearr an ceathrú cuid eile ina dhá leath. Is é an t-ochtú cuid de dhromchla an domhain ná sléibhte sceirdiúla agus oighearchaidhpeanna. Cuir lipéad 'sceirdiúil' ar an bpíosa seo.
- ★ Gearr an t-ochtú cuid eile ina dhá leath. Tá an séú cuid déag de dhromchla an Domhain ró-fhliuch, tirim nó creagach. Cuir lipéad 'mí-oiriúnach' ar an bpíosa seo. Tá an séú cuid déag eile oiriúnach do tháirgeadh bia.
- ★ Gearr an séú cuid déag eile ina dhá leath. Tá an tríochadú cuid de clúdaithe le bóithre, tithe, foirgnimh srl., mar sin níl ach an tríochadú fágtha chun bia a fhás do dhaoine agus d'ainmhithe.

5

Amuigh faoin aer, bain úsáid as trealamh pH chun an ithir a thástáil. Is féidir na trealaimh seo a cheannach in ionad garraíodóireachta. Bain úsáid as ithir atá thart. 5cm faoin dromchla. Tá ithir aigéadach (géar), neodrach nó alcaileach.

NEODRACH = PH 7.0

Tá léamh pH idir 6.5 agus 7.0 oiriúnach don chuid is mó de phlandaí. (Léirithe le glas ar thástálaí ithreach).

ALCAILEACH = THAR 7.0

Arna léiriú ag tástálaí gorm ar ithir.

AIGÉADACH = FAOI 6.0

Oiriúnach do fhraoch, róslabhras, asáilia, caiméilia. (Léirithe ag dearg ar tástálaí ithreach).

6

Seiceáil sláinte na hithreach trí chearnóg 30cmx30cm ithreach a thochailt go doimhneacht 15cm. Comhair na péisteanna talún. Ba chóir go mbeadh 10 ar a laghad má tá sé sláintiúil.